

23 maart 1651

m: Den Haag, KB, ms. KA 44, nr. 421; **c:** *ibid.*, ms. KA 45, f. 150r-v; **d:** Worp, *Briefwisseling*, 5126.

Ad Schurmannam breviss[im]o impetu 23 Mart[is] 1651.

Amica Nobiliss[im]a,

Quando Catonem feminam agere voluisti, in theatrum ingressa ut exires, solis nimirum auribus pastis nescio quo meo cibo, totis, ecce, te exsequiis sequor et, licet non ignarus, quanto

Segnius irritant a[n]i[m]os demissa per aurem,

Quam quae sunt oculis commissa fidelibus,

omissis nunc musicis inficetiis meis, quibus nimium est quod vacasti semel, ad hoc genus spectaculi denuo te voco, cuiusmodi sub crepusculum vespertinum, nimia pompae mora, incommode vidisti, nescio an spectando lassior an exspectando. Accedit quod commentarioli, quem vides in gratiam pictoris amiciss[im]i, autorem hanc meam manum frequens rumor facit, ut iam quocumque te proripias, vix evadas aut loquacitatem meam aut scriptiunculas. Subiungo proinde et Epigrammatium in funus nuperum, quod inter meorum insulsissima tua certe humanitas non censebit. Equidem hoc ipsum hactenus non vulgo, ne quidem inter amicos. Terret quippe nos saeculi iniquitas, per quam de Dominis Auriacis vix impune quis usurpet solenne illud numismatum antiquorum OPTIMI PRINCIPES; Consule tu auctori quoque pro tua prudentia, nec temere cui copiam facito versicolorum quantumvis innocentium. Quos de tutela vides, non est quod sollicite celentur. Versantur quippe in argumento bonis laudabili, fortasse nec pessimis improbando. Supersunt plura non infimi commatis, quibus te in Musaeo Zulichemico distinere certum erat. At tu fugere maluisti, indignantibus Musis, quae se dispectui Schurmannae fuisse nondum dolere cessant. Erit cum culpam emendare voles, cuius te nolit Voetius esse ream. Fiat, fiat, Virgo mea, si quo penes te in pretio est qui simul vivere et esse desinet virtutis tuae cultor addictissimus C[onstantinus] H[ugenius].

1-2 Ad ... Nobiliss[im]a: *om.* **d** **3** voluisti, [[et]] in **m** || ingressa [[nim]] ut *sup. lin.* **m** **8** omiss[is] nunc music[is]; nunc: *sup. lin.* **m** || inficetiis meis: *sup. lin.* **m**; infacetiis **d** **9-10** mora [[inspexisti]] incommode **m** **11** quem: *corr.* **d** e quae **m**; quam **c** || hanc [[eandem]] meam manum [[esse]] **m** || rumor [[est]] facit **m** **12** vix [[est ut]] evadas aut [[garritum]] loquacitatem me[am] aut [[scribillatiunculas]] scriptiunculas **m** **13** Subiungo [[denique]] proinde **m** || in ... nuperum: *add. sup. lin.* **m** || insulsissima meorum *sed transp.* **m** **15** saeculi [[permeatus]] iniquitas **m** || Dominis: *DD sup. lin.* **m** || Auriacis [[n[ost]ris sine crimine non]] vix **m** **16**

usurp[atam]et m || illud [[veterum]] numismatum m 17 pro ... prudentia: add. sup. lin. m || [[et]] nec temere cui[[quam]] [[***]] facito m || quam[[cumque]]ntumvis m 18 quippe: add. sup. lin. m || bonis [[omnibus]] laudabili m 19 nec [[malis]] pessimis m 19-20 Musaeo [[meo]] Zulichemico [[oblectare]] distinere m 21 despectui d || Erit [[spero]] cum m 22 mea: add. sup. lin. m 22-23 simul [[devivet]] vivere et [[cessabit]] esse m 23 virtutis ... H[ugenus]: om. d

Doorluchtige vriendin,

U wilde uzelf dus als een vrouwelijke Cato gedragen en u bent het theater binnengegaan om het meteen weer te verlaten,¹ waarbij u alleen uw oren ruimschoots de kost hebt gegeven aan het voedsel dat ik u gaf. Daarom zal ik u hier volgen met de hele uitvaart,² en al besef ik best hoezeer

al wat via het oor doordrong de geest prikkelt, veel meer

dan wat via de betrouwbare ogen is toevertrouwd,³

ik laat nu die zoutloze verzen van me achterwege – het is al mooi dat u er één keer tijd voor vrijmaakte⁴ – en nodig u opnieuw uit voor een soort schouwspel, zoals u pas tegen de avondschemering (de lijkstoet had er veel te lang over gedaan) hebt gezien. Tot uw ongemak, en of u vermoeider was van het kijken dan wel van het wachten, weet ik niet. Daarbij komt nog een stukje commentaar dat u hier ziet, geschreven om de tekenaar, een heel goede vriend van me, een genoeg te doen.⁵ Een hardnekkig gerucht beweert dat het van mijn hand is, zodat u, waarheen u uzelf ook begeeft, nauwelijks kunt ontsnappen aan mijn spraakzaamheid of mijn geschrijf. Verder voeg ik een epigram toe ter gelegenheid van de recente uitvaart.⁶ Ik hoop dat u het, beminnelijk als u bent, niet tot een van mijn minst geïnspireerde verzen zult rekenen. Ik heb het weliswaar tot nu toe niet verspreid, zelfs niet onder vrienden: ik voel me

¹ Een anekdote ontleend aan Valerius Maximus, *Gedenkswaardige daden en uitspraken* II, 10, 8. Toen Marcus Porcius Cato (de Oudere, 234-149), bekend om zijn uiterst sobere en strenge manier van leven, een opvoering wilde bijwonen in het kader van de *Floralia* (Bloemenfeest), waarschuwde zijn vriend Favonius, die naast hem zat, hem dat het volk verwachtte dat de actrices naakt zouden optreden. Cato wilde geen spelbreker zijn en verliet onmiddellijk het theater, onder luid en bewonderend applaus van de toeschouwers, die echter wel meteen vroegen dat het stuk zijn gewone verloop zou kennen. Huygens maakt ook een zinspeling op deze anekdote in een gedicht aan Van Schurman, cf. Worp, *Gedichten*, dl. IV, p. 141-142 (28 december 1648/9).

² Stadhouder Willem II, zoon van Frederik Hendrik en Amalia van Solms, was op 6 november 1650 overleden in Den Haag, cf. Huygens, *Mijn leven* (ed. Blom), II, 694-700. Huygens' gedichtje *Ad Schurmannam Delphis* (Worp, *Gedichten*, dl. IV, p. 254) leert dat zij de uitvaartplechtigheid in Delft bijwoonde, en niet in Den Haag, hoewel Huygens haar hiervoor had uitgenodigd.

³ Citaat van Horatius, *Dichtkunst* 180-181.

⁴ Zinspeling op de *Pathodia*.

⁵ Waarschijnlijk *Ad Annam Mariam Schurmans inscriptum pompae funeris Auriaci per P. Postium aere expressae* (Epigram voor Anna Maria van Schurman op de uitvaart van Oranje, door Pieter Post, geschreven op 19 maart 1651. Zie Worp, *Gedichten*, dl. IV, p. 256). Huygens verwijst naar de prent die Post in 1647 maakte van de begrafenis van Frederik Hendrik. Cf. zijn reactie op de dood van de prins in *Mijn leven* (ed. Blom), II, 670-680 en bijhorend commentaar in dl. II.

⁶ Het gedicht *In exortam tempestatem et diluvia sub exequias Gulielmi, Principis Auriaci* (Bij het noodweer dat losbarstte en de overstromingen bij de uitvaartplechtigheid van Willem, Prins van Oranje. Zie Worp, *Gedichten*, dl. IV, p. 253, geschreven op 8 maart 1651. Huygens nam het niet op in de *Momenta desultoria* (1655).

namelijk beangstigd door deze onbarmhartige tijden, waarin nauwelijks iemand ongestraft het traditionele opschrift van antieke munten, VOORTREFFELIJKE VORSTEN, kan overnemen voor de Heren van Oranje.⁷ Weest u ook voorzichtig en denk aan de auteur; maak dus niet onbezonnen voor om het even wie een kopie van deze versregels, hoe onschuldig ze ook zijn. Er is geen reden om wat u in verband met de voorgedij leest zorgvuldig geheim te houden.⁸ Wat ik schrijf is namelijk voor weldenkende mensen lovenswaardig en wellicht kunnen ook de sterkste politieke tegenstanders zich hierin vinden. Verder is er nog heel wat, en niet van het minste, waarmee ik stellig had gehoopt u in het kunstenkabinet van Zuilichem vast te houden. U kneep er echter liever tussenuit, tot grote verontwaardiging van de Muzen, die nog steeds aan het treuren zijn omdat Schurman hen niet de moeite waard vond. De tijd zal komen dat u die schuld wil goedmaken, al wil Voetius niet dat u hiervan wordt beticht.⁹ Moge het gebeuren, moge het gebeuren, vrouwe, indien er diep in uw hart een greintje waardering is voor de man die tegelijk zal ophouden te leven en de toegewijde bewonderaar te zijn van uw kwaliteiten. 23 maart 1651.

⁷ Huygens verwijst hier wellicht naar een gedenkpenning die in het voorjaar van 1651 in omloop werd gebracht in de Republiek. Op één zijde stond Phaëton afgebeeld, die uit de zonnewagen valt, nadat hij getroffen werd door de bliksem van Zeus. Onderaan de penning belandt de vallende Phaeton in een begrafenisstoet die langs de Hofvijver in Den Haag trekt, duidelijk een verwijzing naar de begrafenis van Willem II. Het randschrift leest *Magnis excidit ausis*, een citaat ontleend aan Ovidius, *Metamorfosen*, 2, 328 (het grafopschrift waarmee het verhaal van Phaëton eindigt) en ook terug te vinden onder een gedicht van Vondel uit hetzelfde jaar. Hij maakt de relatie tussen Phaeton en de Haagse begrafenis trouwens nog explicieter. Cf. G. Janssen, *Creaturen van de macht: patronage bij Willem Frederik van Nassau (1613-1664)*, Amsterdam 2005, p. 149-150. Voor de penning, zie <http://www.let.leidenuniv.nl/Dutch/Ceneton/Stijl/PlaatjesPalamedes/WillemII.jpg>. Met dank aan Geert Janssen.

⁸ Mary Stuart, de jonge weduwe van Willem II, had acht dagen na de dood van haar man het leven geschonken aan een zoon, Willem Hendrik. Al spoedig kwam het tot een heftig conflict tussen haar en haar schoonmoeder, Amalia van Solms, omtrent de voorgedij over het kind en het beheer van het familiebezit. Huygens verwoordde zijn visie in *Considérations pacifiques sur le subject de la tutèle* en in het gedicht *Ad foederatos Ordines pro pace Domus Auriacae votum* (Wens aan de Staten Generaal voor vrede in het Huis van Oranje; zie Worp, *Gedichten*, dl. IV, p. 242). Cf. Huygens, *Mijn leven* (ed. Blom), II, 705-717 en bijhorend commentaar in dl. II.

⁹ Huygens verwijst hiermee naar een gedicht aan Van Schurman, waarin hij zijn teleurstelling uitdrukt dat ze zijn uitnodiging om de begrafenisplechtigheid van Willem II in Den Haag te volgen niet aannam en het voortdurend heeft over bedrog en misleiding (Worp, *Gedichten*, dl. IV, p. 254).